

ZUZANNA GRYSZKA-MĘDREK

Szpital Miejski w Rudzie Śląskiej

Alternatywne i wspomagające metody komunikacji dziecka z mózgowym porażeniem dziecięcym – scenariusze zajęć¹

Prezentuję scenariusze zajęć przeznaczone dla trzynastoletniej, niemówiącej dziewczynki z mózgowym porażeniem dziecięcym, której „kluczem do świata” stały się alternatywne i wspomagające metody komunikowania się.

Realizacja opracowanych scenariuszy ma na celu przede wszystkim:

- rozwijanie kompetencji komunikacyjnej niemówiącego dziecka;
- rozwijanie komunikacji werbalnej poprzez alternatywne i wspomagające metody terapii, m.in. wprowadzanie symboli, gestów, znaków;
- rozwijanie umiejętności w zakresie zachęcania do porozumiewania się z otoczeniem.

Scenariusz 1

Cele szczegółowe:

- utrwalanie głoski [m];
- usprawnianie narządów mowy: ćwiczenia oddechowe, fonacyjne, usprawniające mięsień okrężny warg.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.

Nawiązanie pozytywnego kontaktu z dzieckiem, rozpoznanie jego nastroju.

Zabawa paluszkowa – wspólna zabawa przy *Piosence paluszkowej na dzień dobry*:

Bawiły się dzieci, bawiły się paluszkami
Jak pierwszy nie może, to drugi nam pomoże.
Bawiły się dzieci, bawiły się paluszkami
Jak drugi nie może to trzeci nam pomoże.

¹ Scenariusze stanowią dopełnienie praktycznej części artykułu mojego autorstwa zamieszczonego w niniejszym tomie (zob. s. 140–158).

Logopeda lekko stuka opuszkami palców dziecka w rytm i tekst melodii, stymulując je.

Zabawa paluszkowa – wspólna zabawa przy piosence *Śniadanie u braciszka*:

Puk! Puk! Kto tam?
 To najmniejsza siostrzyczka, przyszła na śniadanie do braciszka.
 Puk! Puk! Kto tam?
 To większa siostrzyczka, przyszła na śniadanie do braciszka.
 Puk!Puk! Kto tam?
 To największa siostrzyczka, przyszła na śniadanie do braciszka.
 Puk! Puk! Kto tam?
 Ach, jeszcze jedna siostrzyczka przyszła na śniadanie do braciszka
 Teraz jest rodzinka cała, tra la, la la, tra, la, la, la
 A to piąstka moja mała, tra la, la, la tra, la, la la.

Logopeda w rytm i tekst piosenki stuka o kciuk dziecka, a następnie porusza delikatnie każdym z jego palców, na koniec zamyka piąstkę i porusza całą dłońią.

2. Ćwiczenia usprawniające język i wargi:

- zwieranie warg (dzióbek) i rozciąganie na boki (uśmiech);
- cmokanie wargami;
- pionizacja języka;
- próba wypchania policzków językiem z prawej i lewej strony.

3. Inscenizacja wiersza *Kto mruczy* z udziałem zabawek pluszowych: kota i misia. Dziecko słucha wiersza, dotyka, głaszcze, bawi się zabawkami i w odpowiednim miejscu, które wskazuje logopeda, mruczy cicho, z jednakową głośnością i jak najdłużej mmm...

Mały kotek wskoczył
 Na Kamili kolana
 Mruczy by tu zostać
 Do samego rana: mmm..., mmmm
 A gdy kotek widzi
 Miskę pełną mleka
 Głośno sobie mruczy
 Z wypiciem nie zwleka: mmm..., mmmm
 Takie duże misie
 Śniąc o plastrach miodu
 Mruczają bardzo głośno
 I nie czują głodu: mmm..., mmm

Kiedy bure misie
 Są w pobliżu ula

Przyjemne mruczenie
 Aż pszczołki rozczuła: mmm..., mmmm
 Bardzo grzeczne dzieci
 Aby mówić pięknie
 Na ćwiczeniach mruczą
 Przyjemnie i dźwięcznie: mmm..., mmmm.

4. Ćwiczenia oddechowe:

- próba kierowania strumienia wydychanego powietrza na kulkę umieszczoną na statywie (zabawa z dmuchawką);
- zdmuchiwanie piórek trzymany na otwartej dłoni.

5. Zakończenie zajęć.

Podkreślenie aktywności dziecka, zachęcanie go do dalszych ćwiczeń, nagrodzenie jego wysiłku.

Scenariusz 2

Cele szczegółowe:

- utrwalanie głoski [f] w izolacji i sylabach;
- utrwalanie rozróżniania kolorów;
- pogłębianie fazy wydechowej;
- ćwiczenia artykulacyjne;
- stymulacja czucia taktylnego i proprioceptywnego dłoni.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.

Piosenka paluszkowi na dzień dobry.

Zabawa paluszkowa – wspólna zabawa przy piosence *Rodzinka*:

Ten paluszek to jest tatuś,	[delikatnie masujemy kciuk, od opuszka w kierunku dłoni]
A ten drugi to mamusia,	[delikatnie masujemy palec wskazujący]
Ten paluszek to jest dziadziuś,	[delikatnie masujemy palec środkowy]
A ten drugi to babunia,	[lekko masujemy palec serdeczny]
A ten to Kamila mała,	[lekko potrząsamy i masujemy mały palec]
Oto jest rodzinka cała.	[zamykamy dłoń w piąstkę]

2. Ćwiczenia „buzi i języka”:

- kłaskanie językiem;
- nakładanie wargi górnej na dolną;
- dmuchanie kolorowych wacików na dłoni.

3. Zabawa manipulacyjna *Kręgle*.
Logopeda pokazuje dziecku kręgle w kolorach: żółtym, zielonym, niebieskim i czerwonym. Wspólnie kilkakrotnie ustawiają je, porządkują, nazywają. Następnie logopeda prosi dziecko o podanie kręgła o określonej barwie: „daj czerwony”, „daj żółty” itd. Zabawę powtarzamy kilka razy.
4. Zabawa w formie opowieści ruchowo-głosowej.
Logopeda rozkłada obrazki na stole i rozpoczyna opowieść. Dziecko za logopedą powtarza sylaby:

przyjechał ciężki pociąg – ciuf, ciuf, uf, uf,
wysiadły z niego wesołe dzieci – fi, fi, fi,
wyciągają z kieszonek balony i dmuchają – fo, fo, fo,
rzucają balonikami do siebie – fu, fu, fu,
w czasie zabawy zbrudziły rączki – fe, fe, fe,
teraz idą je umyć i śpiewają – fa, fa, fa.
5. Zakończenie zajęć.
Podkreślenie aktywności dziecka, zachęcenie go do dalszych ćwiczeń, nagrodzenie jego wysiłku.

Scenariusz 3

Cele szczegółowe:

- utrwalanie pojęcia „taki sam” na przykładzie kolorów;
- utrwalanie głoski [h];
- utrwalanie pojęcia głośno-cicho (ćwiczenia analizatora słuchowego).

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.
Zabawa paluszkowa na dzień dobry.
Zabawa paluszkowa *Śniadanie u braciszka*.
2. Ćwiczenia aparatu mowy – masaż ustno-twarzowy według Elżbiety Stecko.
3. Zabawa oddechowo-fonacyjno-artykulacyjna *Śmieszki*.
Logopeda prezentuje dziecku obrazki z wizerunkiem babci, kobiety, mężczyzny, dziewczynki, chłopca oraz śmieje się, naśladując poszczególne osoby – raz głośno, to znów cicho. Dziecko próbuje powtarzać dźwięki, realizując odpowiednie sylaby:
 - babcia: ha, ha, ha
 - kobieta: he, he, he

- mężczyzna: ho, ho, ho
 - dziewczynka: hi, hi, hi
 - chłopiec: hy, hy, hy.
4. Zabawa spostrzegawcza *Tęczowa kostka*.
Logopeda daje dziecku kostkę, której ściany są w kolorach: żółtym, zielonym, niebieskim i czerwonym oraz rozkłada różne przedmioty, zabawki z otoczenia dziecka w takich samych barwach. Dziecko rzuca kostką, następnie nazywa kolor, który wskazała kostka, i wybiera przedmiot, zabawkę w tej samej barwie.
 5. Zabawa słuchowo-manipulacyjna *Orkiestra*.
Logopeda rozkłada instrumenty: kastaniety i dzwonki. Dziecko wraz z prowadzącym wybiera instrument. Oboje grają jak orkiestra – raz głośno, to znów cicho.
 6. Zakończenie zajęć.
Pokreślenie aktywności dziecka, zachęcanie go do dalszych ćwiczeń, nagrodzenie jego wysiłku.

Scenariusz 4

Cele szczegółowe:

- utrwalanie wyrazów dźwiękonaśladowczych;
- wprowadzenie gestu „gdzie?” do komunikacji;
- utrwalenie rozumienia pojęcia „gdzie?”.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.
Zabawa paluszkowa *Rodzinka* oraz *Piosenka paluszkowa na dzień dobry*.
2. Ćwiczenia oddechowo-artykulacyjne:
 - dmuchanie na kulkę umieszczoną na statywie;
 - zdmuchiwanie płomienia świecy;
 - wypowiedanie sylab [ma, me, mu, mo] – raz wolno, to znów szybko, z przedłużeniem samogłosek, najpierw wolno, potem coraz szybciej.
3. Zabawa dźwiękonaśladowcza.
Logopeda prezentuje dziecku książeczkę *Odgłosy zwierząt*. Razem oglądają ilustracje. Logopeda opowiada, co dzieje się na obrazku. Pomaga dziecku wskazywać palcem omawiane elementy. Następnie naśladują dźwięk, jaki wydaje każde ze zwierząt.

4. Wprowadzenie gestu „gdzie?” z wykorzystaniem zabawek i przedmiotów z otoczenia dziecka.
Logopeda pokazuje dziecku gest „gdzie?”. Następnie pyta i pokazuje: „Gdzie jest piłka? O! tu!”; „Gdzie jest lala? O! tu!”. Razem z dzieckiem próbuje pokazać rękoma gest „gdzie?”. Zabawę kontynuują, pokazując, pytając i wskazując znane dziecku przedmioty.
5. Zakończenie zajęć.
Podkreślenie aktywności dziecka, zachęcanie go do dalszych ćwiczeń, nagrodzenie jego wysiłku.

Scenariusz 5

Cele szczegółowe:

- ćwiczenie koncentracji uwagi;
- wyrobienie umiejętności budowania sygnałów służących porozumiewaniu się;
- utrwalanie gestów: „jeszcze”, „stop”, „dom”, „tak”, „nie” oraz ich piktogramów.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.
Zabawy paluszkowe *Rodzinka* oraz *Piosenka paluszkowi na dzień dobry*.
2. Utrwalanie piosenki i gestów AAC.

Kiedy buzia nie wypowie
Tego co pomyślisz w głowie
Twoje ręce Ci pomogą
One to pokazać mogą
Tak jest Jeszcze
Tak jest Stop
Tak jest Dom
Tak jest Tak
A tak jest Nie
Porozumiewamy się!
Kiedy rączki też nie mogą
Jak ja porozmawiać z Tobą
To obrazki swoje mamy
Obrazkami rozmawiamy
Tak jest Jeszcze
Tak jest Stop
Tak jest Dom
Tak jest Tak
A tak jest Nie
Porozumiewamy się!

3. Zabawa z kostką piktogramową.
Logopeda inicjuje zabawę polegającą na rzucie kostką z piktogramami: „jeszcze”, „stop”, „dom”, „tak”, „nie”. Prosi dziecko o pokazanie gestem wskazanych przez kostkę znaków.
4. Wspólne czytanie lektur.
Logopeda rozkłada przed dzieckiem książki oraz piktogramy. Dziecko wskazuje na wybrany przez siebie piktogram, logopeda podaje książkę, a następnie wspólnie oglądają ilustracje i czytają treść. Logopeda zadaje dziecku pytania: „Pokaż, gdzie jest miś?”; „Pokaż, gdzie jest kot?” i pomaga wskazywać palcem poszczególne postacie.
5. Zakończenie zajęć.
Podkreślenie aktywności dziecka, zachęcanie go do dalszych ćwiczeń, nagrodzenie jego wysiłku.